

ВІДГУК

**Попадинця Назарія Миколайовича – офіційного опонента на дисертацію
Вариги Данила Олеговича на тему «Інноваційна політика формування та
розвитку підприємств в умовах глобалізаційних викликів», подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051
«Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»)**

Актуальність теми

Сучасні підприємства, які виступають ключовими суб'єктами економічного розвитку та формують конкурентний потенціал національної економіки, функціонують у складному середовищі багатовекторних трансформацій, пов'язаних із посиленням глобалізаційних процесів, цифровізацією господарської діяльності, зростанням ролі інновацій та загостренням міжнародної конкуренції. У цих умовах особливого значення набуває формування цілісної системи інноваційної політики підприємств, здатної інтегрувати економічні, технологічні, інституційні та управлінські компоненти в єдиний стратегічний контур, забезпечуючи їх адаптацію до зовнішніх викликів і довгострокову конкурентоспроможність.

Поглиблення інтеграції України до європейського економічного простору, активізація процесів цифрової трансформації, розвиток глобальних інноваційних мереж та зростання впливу техноглобалізму актуалізують необхідність переосмислення традиційних підходів до формування інноваційної політики підприємств. Водночас існуючий розрив між наявним інноваційним потенціалом підприємств і результатами його практичної реалізації, зокрема недостатній рівень комерціалізації інновацій та їх впровадження, свідчить про обмежену ефективність існуючих механізмів управління інноваційною діяльністю, що потребує їх методологічного удосконалення та інтеграції у систему стратегічного управління.

Сучасні виклики розвитку підприємств мають комплексний характер і проявляються у вигляді нестабільності зовнішнього середовища, обмеженості

фінансово-інвестиційних ресурсів, інституційних дисбалансів, а також необхідності швидкої адаптації до технологічних змін. За таких умов особливої ваги набуває перехід від фрагментарних управлінських рішень до інтегрованої моделі формування інноваційної політики, яка забезпечує узгоджене функціонування всіх складових розвитку підприємства та підвищення ефективності інноваційної діяльності. Важливим є також посилення ролі цифрових технологій як інфраструктурної основи інноваційного розвитку, що дозволяє оптимізувати управлінські процеси та забезпечити інтеграцію підприємств у глобальні інноваційні простори.

Особливої актуальності дослідження набуває в умовах воєнних викликів, які суттєво трансформували економічний простір України, спричинили руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, зростання ризиків та невизначеності. У цих умовах інноваційна політика підприємств виступає не лише інструментом економічного розвитку, а й важливим механізмом адаптації, відновлення та забезпечення стійкості господарських систем, що зумовлює необхідність формування адаптивних управлінських підходів, орієнтованих на підвищення резильєнтності та конкурентоспроможності підприємств .

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження зумовлена поглибленням трансформаційних процесів у сфері інноваційного розвитку підприємств, що відбуваються під впливом глобалізації, цифровізації економіки, інституційних змін та воєнних викликів. У цьому контексті дисертаційна робота Вариги Данила Олеговича є своєчасною, теоретично обґрунтованою та практично значущою, оскільки спрямована на вирішення важливого науково-прикладного завдання щодо формування ефективної інноваційної політики розвитку підприємств, здатної забезпечити їх адаптацію до сучасних викликів і інтеграцію у глобальні інноваційні процеси.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної

роботи Центральноукраїнського національного технічного університету за темою «Економічна реконструкція промислових макрорегіонів як багаторівневих просторових утворень в умовах війни та під час повоєнного відновлення (на прикладі Придніпров'я)» (№ державної реєстрації 0124U004509). У межах зазначеної тематики автором здійснено дослідження теоретико-методологічних засад формування інноваційної політики розвитку підприємств, проаналізовано вплив глобалізаційних і цифрових трансформацій на інноваційний розвиток, а також обґрунтовано напрями удосконалення механізмів інтеграції підприємств у глобальні інноваційні простори в умовах воєнних викликів і повоєнного відновлення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з дисертаційною роботою Вариги Данила Олеговича дає підстави стверджувати, що сформульовані у ній наукові положення, висновки та практичні рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та науково виваженими. Дослідження базується на системному поєднанні сучасних концепцій інноваційного розвитку, стратегічного управління, цифрової трансформації економіки, інституційного підходу та теорій глобалізації, що дозволило автору сформулювати цілісне бачення формування та реалізації інноваційної політики підприємств в умовах глобалізаційних викликів. Використання широкої інформаційної бази, зокрема офіційних статистичних матеріалів, нормативно-правових актів, аналітичних звітів міжнародних організацій, а також застосування адекватного методичного інструментарію забезпечили належний рівень достовірності та наукової аргументованості отриманих результатів.

У першому розділі дисертації досліджено теоретико-методологічні засади формування інноваційної політики розвитку підприємств, уточнено зміст понятійно-категоріального апарату та систематизовано наукові підходи до економічного розвитку підприємств на інноваційних засадах. Обґрунтовано

багатовимірний характер інноваційного розвитку, який охоплює технологічні, організаційні, управлінські та інституційні аспекти, а також доведено доцільність інтеграції інноваційної політики у систему стратегічного управління підприємствами як ключового інструменту забезпечення їх конкурентоспроможності та адаптаційної стійкості в умовах глобалізаційних трансформацій .

У другому розділі здійснено комплексну діагностику стану та динаміки інноваційної діяльності підприємств України, що дозволило виявити ключові тенденції, структурні дисбаланси та обмеження розвитку інноваційної сфери. Застосування статистичних, індексних, факторних та компаративних методів аналізу забезпечило об'єктивність отриманих результатів і дало змогу оцінити вплив економічних, інституційних, технологічних і ринкових чинників на інноваційну спроможність підприємств. У роботі доведено, що сучасна динаміка інноваційного розвитку характеризується нерівномірністю, залежністю від рівня фінансового забезпечення, інвестиційного клімату, державної політики підтримки інновацій та інтеграції у міжнародні інноваційні процеси .

У третьому розділі розроблено практичні інструменти та рекомендації щодо формування й реалізації інноваційної політики підприємств, зокрема удосконалено організаційно-економічний механізм, який поєднує інституційні, економічні та цифрові інструменти управління інноваційними процесами. Обґрунтовано роль цифровізації як каталізатора інноваційного розвитку, запропоновано модель «актор-процес-результат», що систематизує взаємозв'язки між учасниками інноваційної діяльності, а також визначено напрями інтеграції підприємств у глобальні інноваційні мережі. Важливо відзначити, що автором забезпечено органічне поєднання теоретичних положень із прикладними розрахунками та аналітичними узагальненнями, що свідчить про високий рівень практичної спрямованості дослідження .

Наведені у дисертації теоретичні узагальнення, аналітичні результати та сформульовані рекомендації виконані на належному науковому рівні, є

взаємопов'язаними, логічно структурованими та внутрішньо узгодженими. Висновки дисертаційної роботи безпосередньо впливають із результатів проведеного дослідження, відображають досягнення поставленої мети та характеризуються як теоретичною значущістю, так і практичною цінністю для формування ефективної інноваційної політики підприємств в умовах глобалізаційних і цифрових трансформацій.

Новизна наукових положень сформульованих у дисертації

Сутність наукової новизни дисертації Вариги Данила Олеговича полягає в обґрунтуванні та розробленні теоретико-методологічних засад і прикладних інструментів формування та реалізації інноваційної політики розвитку підприємств в умовах глобалізаційних викликів, цифрової трансформації економіки, посилення міжнародної конкуренції, воєнних загроз і необхідності післявоєнного відновлення. Основними результатами дослідження, які характеризують наукову новизну та виносяться на захист, є такі:

– удосконалено теоретико-методичний підхід до трактування сутності інноваційної політики підприємства, який, на відміну від традиційних підходів, що розглядають її як сукупність окремих управлінських заходів, інтерпретує її як інтегровану складову стратегічного управління, спрямовану на забезпечення довгострокової конкурентоспроможності, адаптаційної стійкості та інноваційної спроможності підприємства в умовах глобалізаційних трансформацій;

– удосконалено науково-методичні засади оцінювання інноваційної спроможності підприємств, які базуються на поєднанні національних статистичних показників із міжнародними індексами інноваційного розвитку, що дозволяє враховувати глобальний контекст, підвищити достовірність оцінювання та виявити структурні дисбаланси між рівнем інноваційної активності та результативністю її реалізації;

– удосконалено підхід до формування організаційно-економічного механізму інноваційної політики підприємств, який, на відміну від існуючих,

доповнено цифровими інструментами управління, платформними моделями взаємодії та елементами інституційного середовища, що забезпечує підвищення ефективності управління інноваційними процесами та інтеграцію підприємств у глобальні інноваційні мережі;

- розроблено управлінську модель реалізації інноваційної політики підприємств «актор – процес – результат», яка систематизує взаємозв'язки між суб'єктами інноваційної діяльності, управлінськими процесами та очікуваними результатами, що дозволяє підвищити узгодженість стратегічних рішень і результативність їх впровадження;

- розроблено інтегральний підхід до оцінювання впливу цифровізації та інституційних чинників на інноваційний розвиток підприємств, який враховує багаторівневу природу інноваційних процесів та дозволяє визначати ключові драйвери інноваційного зростання в умовах цифрової економіки;

- удосконалено концептуальні положення щодо впливу глобалізаційних викликів на інноваційний розвиток підприємств, шляхом урахування феномену техноглобалізму, функціонування глобальних інноваційних мереж та ролі цифрових платформ, що дозволяє розглядати інноваційну політику як складову міжнародної конкурентної взаємодії;

- набули подальшого розвитку теоретичні підходи до визначення економічного розвитку підприємств на інноваційних засадах, які, на відміну від існуючих, акцентують на інтеграції інноваційної складової у всі функціональні підсистеми підприємства, а також на його здатності до адаптації, відновлення та функціонування в умовах нестабільного середовища;

- набули подальшого розвитку наукові підходи до дослідження цифровізації економіки як інфраструктурної основи інноваційного розвитку, що дозволяє розглядати її не лише як технологічний чинник, а як комплексний інституційно-економічний механізм підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств;

- уточнено змістове наповнення поняття «інноваційна політика підприємства», яке розглядається як системна категорія, що відображає

сукупність стратегічних, організаційно-економічних та цифрових інструментів управління інноваційними процесами з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізаційних викликів.

Проведений аналіз положень наукової новизни, отриманих результатів, висновків і рекомендацій дисертації дає підстави стверджувати, що вони є науково обґрунтованими, достовірними, становлять самостійний внесок автора у розвиток теорії та практики формування інноваційної політики підприємств, мають вагоме теоретичне значення та прикладну цінність і відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Практичне значення роботи, використання результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розроблені в дисертації теоретико-методичні положення, висновки та рекомендації доведені до рівня конкретних науково-практичних розробок і можуть бути використані у діяльності суб'єктів господарювання, органів державної влади, регіональних інституцій розвитку, а також науково-освітніх установ. Запропоновані підходи до формування інноваційної політики підприємств, удосконалений організаційно-економічний механізм управління інноваційними процесами, методичні інструменти оцінювання інноваційної спроможності та аналітичні підходи до визначення впливу цифровізації дозволяють підвищити обґрунтованість управлінських рішень, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізаційних, цифрових та воєнних викликів.

Практична значущість результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність підприємств, регіональних інституцій та організацій. Зокрема, основні положення дисертації використані Агенцією регіонального розвитку Кіровоградської області при розробленні аналітичних матеріалів і рекомендацій щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності в умовах трансформаційної економіки (довідка №

47/01-24 від 12.11.2025 р.). Окремі результати дослідження впроваджено у діяльність Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати, де вони використані для формування рекомендацій щодо розвитку інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання та активізації їх участі у міжнародних інноваційних процесах (довідка № 1101-3/25/341.1 від 05.11.2025 р.).

Практичне застосування результатів дослідження здійснено також на рівні підприємницького сектору, зокрема у діяльності компанії RESILUX та ТзОВ «Новагро-сервіс», де запропоновані підходи використані при удосконаленні управління інноваційною діяльністю, підвищенні ефективності використання ресурсного потенціалу та адаптації до умов цифрової трансформації (довідки № 161 від 23.10.2025 р. та № 20250110011 від 04.11.2025 р.).

Результати дисертаційної роботи знайшли відображення і в діяльності наукових установ, зокрема Інституту економіки промисловості НАН України, де вони використані при підготовці науково-аналітичних матеріалів щодо стану та перспектив інноваційної діяльності України в умовах воєнних викликів (довідка № 127/02-9/34 від 06.02.2026 р.).

Крім того, теоретичні положення та методичні розробки дисертаційного дослідження використовуються в освітньому процесі Центральноукраїнського національного технічного університету при підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка», що сприяє підвищенню якості освітніх програм і формуванню сучасних компетентностей у сфері інноваційного розвитку та стратегічного управління підприємствами (довідка № 08-119/14-1848/1 від 25.12.2025 р.).

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають вагомим практичне значення, характеризуються високим рівнем прикладної спрямованості та можуть бути використані для вдосконалення інноваційної політики підприємств, підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю та забезпечення їх конкурентоспроможного розвитку в умовах глобалізаційних і цифрових трансформацій.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Аналіз змісту дисертації Вариги Данила Олеговича та опублікованих за її темою наукових праць дає підстави стверджувати про достатній рівень завершеності наукового дослідження, внутрішню логічну цілісність викладу матеріалу, аргументованість сформульованих висновків і практичних рекомендацій, що виносяться на захист. Робота виконана у науковому стилі, характеризується структурованістю, послідовністю розкриття теоретичних положень, аналітичних узагальнень та прикладних результатів. Зміст дисертації відповідає заявленій темі дослідження, а поставлена мета органічно узгоджується з визначеними завданнями та логікою наукового пошуку у сфері формування та розвитку інноваційної політики підприємств в умовах глобалізаційних викликів. Тематика роботи повністю корелює зі спеціальністю 051 «Економіка» та відображає сучасні наукові підходи до проблем інноваційного розвитку, цифровізації економіки та стратегічного управління.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 256 сторінок, що забезпечує достатню глибину теоретичного й аналітичного опрацювання досліджуваної проблематики, при цьому основний текст викладено на 200 сторінках. Список використаних джерел налічує 248 найменувань і охоплює вітчизняні та зарубіжні наукові праці, нормативно-правові акти, статистичні матеріали та аналітичні звіти, що свідчить про належну теоретико-методологічну базу дослідження та системність наукового аналізу.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади формування інноваційної політики розвитку підприємств» досліджено теоретичні підходи до економічного розвитку підприємств на інноваційних засадах, уточнено зміст понятійно-категоріального апарату та розкрито сутність інноваційної політики підприємств (с. 25-83). Значну увагу приділено обґрунтуванню впливу глобалізаційних викликів як детермінант інноваційного розвитку, що дозволило сформулювати концептуальну основу інтеграції

інноваційної політики у систему стратегічного управління підприємствами.

У другому розділі «Аналіз та оцінка інноваційної діяльності підприємств в Україні в умовах глобалізаційних викликів» здійснено комплексний аналіз стану та динаміки інноваційної активності підприємств України (с. 86-150). Застосування статистичних, індексних, факторних і компаративних методів дозволило об'єктивно оцінити рівень інноваційного розвитку, виявити структурні дисбаланси та визначити ключові фактори впливу на інноваційну спроможність підприємств. Окрему увагу приділено порівняльному аналізу інноваційного потенціалу України та країн Європейського Союзу, що дозволило окреслити перспективи адаптації європейського досвіду до національних умов.

У третьому розділі «Механізми формування та розвитку інноваційної політики підприємств» розроблено організаційно-економічний механізм формування інноваційної політики підприємств, обґрунтовано роль цифровізації економіки як ключового чинника прискорення інноваційних процесів, а також визначено інституційні та економічні передумови інтеграції підприємств у глобальні інноваційні простори (с. 154-208). Значну увагу приділено формуванню сучасних управлінських моделей, зокрема моделі «актор-процес-результат», що дозволяє підвищити ефективність реалізації інноваційної політики в умовах невизначеності.

Сукупність розглянутих положень, глибина теоретичного аналізу, обґрунтованість аналітичних розрахунків і прикладних рекомендацій дають підстави стверджувати, що дисертаційна робота є логічно завершеним, самостійним і цілісним науковим дослідженням, результати якого мають як теоретичну, так і практичну значущість для формування ефективної інноваційної політики розвитку підприємств в умовах глобалізаційних і цифрових трансформацій.

Повнота викладення основних положень, висновків і рекомендацій дисертації в наукових працях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати дисертації висвітлено у 9 наукових працях, серед яких: 6 статей – у наукових фахових виданнях України категорії Б; 3 публікації – у матеріалах наукових конференцій.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (248 найменування). Повний обсяг роботи становить 256 сторінку. Робота містить 15 рисунки і 44 таблиць.

Дотримання норм академічної доброчесності

У процесі ознайомлення з матеріалами дисертаційної роботи Вариги Данила Олеговича, а також аналізу його наукових публікацій за темою дослідження не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі використані в роботі наукові положення, концепції, статистичні дані, нормативно-правові акти та аналітичні матеріали належним чином супроводжуються відповідними посиланнями на першоджерела, що свідчить про дотримання автором вимог наукової етики та забезпечує належний рівень достовірності отриманих результатів.

Дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом є всі підстави оцінити результати дисертації Вариги Данила Олеговича позитивно. Утім, попри загальну високу оцінку роботи, вважаю за доцільне зупинитися на таких дискусійних положеннях.

1. У дисертації сформовано ґрунтовний поняттєво-категоріальний апарат інноваційної політики підприємств, однак розмежування між категоріями «інноваційна політика» та «інноваційний розвиток підприємства» подекуди є недостатньо чітким. У тексті роботи ці поняття інколи використовуються у взаємопов'язаному контексті без достатньої диференціації, що простежується і потребує більш чіткого методологічного розмежування (с. 25-58).

2. Проведений у роботі аналіз інноваційної діяльності підприємств

України є комплексним і змістовним, однак у більшості випадків він ґрунтується на агрегованих статистичних даних (с. 86-108). Доречним тут є доповнення дослідження поглибленим аналізом діяльності окремих підприємств або галузевих кейсів, що дозволило б посилити прикладну значущість отриманих результатів.

3. Запропонований методичний підхід до оцінювання інноваційної спроможності підприємств, який базується на поєднанні національних статистичних показників із міжнародними індексами, є актуальним і науково обґрунтованим. Водночас у роботі доцільно було б більш детально розкрити алгоритм нормалізації показників та визначення вагових коефіцієнтів, а також доповнити аналізом чутливості отриманих результатів, що додало б ваги роботі (с. 109-129).

4. Розроблений організаційно-економічний механізм формування інноваційної політики підприємств характеризується системністю та комплексністю (с. 154-173), однак блок оцінювання його результативності доцільно було б деталізувати, а саме чіткіше визначити систему показників ефективності та механізми їх інтеграції у процес управління.

5. Значна увага у дисертації приділяється ролі цифровізації як основного чинника інноваційного розвитку (с. 174-191), що є обґрунтованим. Водночас доцільним було б розширити аналіз практичного рівня цифрової трансформації підприємств із урахуванням галузевих особливостей та рівня їх цифрової зрілості, що дозволило б чіткіше розкрити питання.

6. Використання сценарного та системного підходів до обґрунтування розвитку інноваційної політики підприємств є методично доцільним, однак у роботі недостатньо деталізовано перелік передумов формування альтернативних сценаріїв розвитку (с. 192-208). Доцільним було б доповнити дослідження аналізом чутливості ключових параметрів та факторів впливу, що дозволить розкрити ґрунтовніше питання.

Зазначені зауваження не зменшують загального позитивного враження від дисертаційної роботи, не впливають на її високу наукову оцінку та мають

рекомендаційний характер, спрямований на подальше поглиблення дослідження та розвиток отриманих наукових результатів..

Загальний висновок

Дисертація Вариги Данила Олеговича на тему «Інноваційна політика формування та розвитку підприємств в умовах глобалізаційних викликів» є самостійним, повністю завершеним науковим дослідженням, що відзначається належним рівнем наукової новизни та прикладної значущості. У роботі отримано науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, які у своїй сукупності розв'язують важливе наукове завдання – поглиблення теоретико-методологічних засад формування інноваційної політики підприємств, удосконалення організаційно-економічних і інституційних механізмів їх інноваційного розвитку, інтеграції цифрових інструментів управління, а також розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізаційних, цифрових та воєнних викликів.

Отримані результати мають як теоретичну, так і практичну цінність, спрямовані на підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств, удосконалення державної та регіональної політики у сфері інноваційного розвитку, активізацію інвестиційних процесів, розширення інтеграції у глобальні інноваційні мережі та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в умовах цифрової трансформації економіки. Робота характеризується логічною структурою, комплексністю наукового підходу, належним рівнем апробації результатів та достатньою публікаційною активністю здобувача.

Аналіз дисертаційного дослідження Вариги Данила Олеговича дає підстави стверджувати, що робота на тему «Інноваційна політика формування та розвитку підприємств в умовах глобалізаційних викликів» за науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій і дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам

постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., а її автор заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Офіційний опонент:

заступника директора з науково-педагогічної роботи,

в.о. директора

Відокремленого структурного підрозділу

«Навчально-науковий інститут

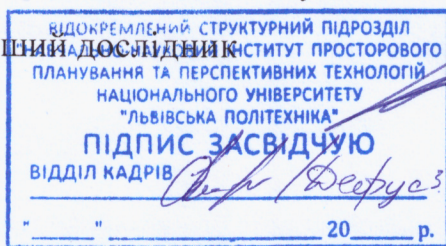
просторового планування та перспективних

технологій Національного університету

«Львівська політехніка»

доктор економічних наук,

старший дослідник

Назарій ПОПАДИНЕЦЬ